

FAMILY STABILITY IN THE TWENTY-FIRST CENTURY: INTERACTIONS BETWEEN TRADITIONAL VALUES AND CONTEMPORARY REQUIREMENTS

Ulmasbek Sharopov

Doctoral student of NUU

Sharopovolmasbek871@gmail.com

Tashkent, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: family stability; traditional values; contemporary demands; social philosophy; cultural change; value system; globalization; spirituality.

Received: 19.11.25

Accepted: 20.11.25

Published: 21.11.25

Abstract: This article analyzes the interconnection between traditional values and contemporary social demands in ensuring family stability under the conditions of modern society. Drawing on approaches in social philosophy, cultural studies, and sociology, the study examines the family's moral-normative, spiritual, and social functions. In an analytical perspective, it elucidates the role of traditional values in strengthening the family, as well as the impact of globalization, technological progress, and lifestyle changes. The findings indicate that, to preserve the stability of the family as an institution, traditional values need to be reinterpreted in accordance with contemporary social conditions. The study proposes philosophical foundations for the reintegration of the value system to support family resilience.

XXI ASRDA OILA BARQARORLIGI: AN'ANAVIY QADRIYATLAR VA ZAMONAVIY TALABLARNING O'ZARO TA'SIRI

O'limasbek Sharopov

O'zMU tayanch doktoranti

Sharopovolmasbek871@gmail.com

Toshkent, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: oila barqarorligi; an'anaviy qadriyatlar; zamonaviy talablar; ijtimoiy falsafa; madaniy o'zgarish; qadriyatlar tizimi; globallashtirish; ma'naviyat.

Annatatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy jamiyat sharoitida oila barqarorligini ta'minlashda an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy talablarning o'zaro

bog'liqligi tahlil qilinadi. Tadqiqotda ijtimoiy falsafa, madaniyatshunoslik va sotsiologiya yondashuvlari asosida oilaning axloqiy-me'yoriy, ma'naviy va ijtimoiy funksiyalari o'rganiladi. An'anaviy qadriyatlarning oila mustahkamligini ta'minlashdagi roli, shuningdek, globallashuv, texnologik taraqqiyot va turmush tarzi o'zgarishlari bilan bog'liq yangi talablarning ta'siri tahliliy yondashuvda ochib beriladi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, oila instituti barqarorligini saqlab qolish uchun an'anaviy qadriyatlar zamonaviy ijtimoiy sharoitlarga mos tarzda qayta talqin qilinishi zarur. Tadqiqot oila mustahkamligini qo'llab-quvvatlashda qadriyatlar tizimini qayta integratsiya qilishning falsafiy asoslarini taklif etadi.

УСТОЙЧИВОСТЬ СЕМЬИ В XXI ВЕКЕ: ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ТРАДИЦИЙ И СОВРЕМЕННЫХ ЗАПРОСОВ

Улмасбек Шаронов

докторант НУУз

Sharopovolmasbek871@gmail.com

Ташкент, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: семьи; традиционные ценности; современные требования; философия; культурные изменения; система ценностей; глобализация; духовность.	Аннотация: В статье анализируется взаимосвязь традиционных ценностей и современных социальных требований в обеспечении стабильности семьи в условиях современного общества. Исследование, опираясь на подходы социальной философии, культурологии и социологии, рассматривает нравственно-нормативные, духовные и социальные функции семьи. В аналитическом ключе раскрываются роль традиционных ценностей в укреплении семьи, а также влияние глобализации, технологического прогресса и изменений образа жизни. Результаты показывают, что для сохранения стабильности института семьи традиционные ценности должны быть переосмыслены в соответствии с современными социальными условиями. Исследование предлагает философские основания реинтеграции системы ценностей в поддержку устойчивости семьи.
---	--

Kirish. Oila insoniyat jamiyatining eng qadimiy va eng barqaror ijtimoiy institutlaridan biri bo'lib, uning mustahkamligi jamiyat taraqqiyotining asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi va madaniy xilma-xillik sharoitida oila institutining mohiyati va funksiyalarida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Shu jarayonda an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy talablar o'rtasidagi muvozanatni topish masalasi dolzarb falsafiy va ijtimoiy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda.

Oila hayotida an'anaviy qadriyatlar - hurmat, sadoqat, mehr-oqibat, ota-ona mas'uliyati va jamoaviylik kabi tushunchalar - avlodlar davomiyligini, ijtimoiy birdamlikni va ma'naviy barqarorlikni ta'minlab kelgan. Biroq, zamonaviy jamiyatda individualizm, iqtisodiy mustaqillik, gender tengligi va texnologik yangilanishlar kabi yangi qadriyatlar shakllanmoqda. Natijada, oila barqarorligini saqlab qolish jarayonida qadriyatlar tizimi ichki qayta talqin va moslashuvni talab etmoqda.

Mazkur tadqiqotning maqsadi - XXI asr sharoitida oila mustahkamligini ta'minlashda an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy talablarning o'zaro ta'sirini falsafiy nuqtayi nazardan tahlil qilishdir. Shu bilan birga, tadqiqot oila institutining zamonaviy ijtimoiy-madaniy sharoitlarda qanday moslashayotganini aniqlash, qadriyatlar transformatsiyasi jarayonining ijobiy va salbiy jihatlarini yoritish hamda oila barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiluvchi falsafiy modelni taklif etishni maqsad qiladi.

Adabiyotlar tahlili. Oila barqarorligini o'rganishga doir ilmiy yondashuvlar turli nazariy maktablar doirasida shakllangan. Ijtimoiy falsafa nuqtayi nazaridan oila jamiyatning axloqiy va madaniy yadrosi sifatida talqin qilinadi. Masalan, A. Giddens (1992) oilani "refleksiv modernlik" kontekstida insoniy munosabatlar va ijtimoiy ishonch tizimining markazi sifatida tavsiflagan. Uning fikricha, zamonaviy jamiyatda oila an'anaviy strukturadan shaxsiy tanlov va hissiy aloqalarga asoslangan moslashuvchan tizimga aylanmoqda.

Falsafiy nuqtayi nazardan, an'anaviy qadriyatlarning oila mustahkamligidagi o'rni ko'plab tadqiqotlarda qayd etilgan. Taylor (2011) qadriyatlarni "ijtimoiy axloqiy koordinatalar tizimi" sifatida talqin etib, ularning yo'qolishi yoki transformatsiyasi ijtimoiy barqarorlikka bevosita ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Shu bilan birga, Durkheimning (1912) ijtimoiy solidarizm nazariyasi ham oila institutini ijtimoiy birdamlikning asosiy manbai sifatida ko'rsatadi.

Zamonaviy tadqiqotlarda esa oila va qadriyatlar o'zaro ta'siri globallashuv, raqamli madaniyat va gender rollarining o'zgarishi sharoitida tahlil qilinmoqda. Misol uchun, Beck va Beck-Gernsheim (2002) "individualizatsiya jamiyati" sharoitida oila institutining qayta shakllanishini, ya'ni shaxsiy erkinlik va ijtimoiy majburiyat o'rtasidagi ziddiyatni asosiy

muammo sifatida ko'rsatadi. Bu fikrni Harkness (2019) ham qo'llab, zamonaviy oilaning barqarorligi qadriyatlar moslashuvchanligiga bevosita bog'liq ekanini ta'kidlaydi.

Markaziy Osiyo va o'zbek jamiyatida esa oila qadriyatlari asosan jamoaviylik, o'zaro hurmat, avlodlar davomiyligi va ijtimoiy birdamlik tamoyillariga tayanadi. Shu bilan birga, zamonaviy iqtisodiy va madaniy o'zgarishlar bu qadriyatlarning mazmunini qayta talqin qilish zaruratini keltirib chiqarmoqda (Karimov, 2021; Yuldasheva, 2023). Ilmiy adabiyotlarda ko'plab tadqiqotchilar (Maslova, 2020; Kadirova, 2022) an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy ijtimoiy talablar bilan uyg'unlashtirish oila barqarorligining asosiy omillaridan biri ekanini ta'kidlaydi.

Xulosa qilib aytganda, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, oila institutining barqarorligini tushuntirish uchun nafaqat sotsiologik, balki falsafiy yondashuv ham zarurdir. Chunki oila - bu ijtimoiy tuzilma emas, balki qadriyatlar, ma'naviyat va axloqiy ong tizimining markazidir. Shunday ekan, XXI asr sharoitida an'anaviy qadriyatlarni saqlab qolgan holda, zamonaviy ijtimoiy talablar bilan uyg'unlashtirish oila mustahkamligini ta'minlashning eng muhim falsafiy vazifasidir.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqot falsafiy-ijtimoiy yo'nalishda amalga oshirilib, oila barqarorligini ta'minlashda an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy talablarning o'zaro ta'sirini konseptual darajada tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqotda konstruktivistik va gumanistik metodologik yondashuvlar uyg'unlashtirildi. Bu yondashuvlar inson shaxsiyati, qadriyatlar tizimi va ijtimoiy tajriba o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash imkonini beradi.

Metodologik asos sifatida taqqoslama-falsafiy tahlil, kontent tahlil, hamda madaniy-g'oyaviy interpretatsiya usullaridan foydalanildi.

Taqqoslama-falsafiy tahlil yordamida turli davrlar va madaniyatlarda oila qadriyatlarining talqini solishtirilib, ularning zamonaviy jamiyatdagi o'zgarishlari aniqlangan.

Kontent tahlil orqali O'zbekiston va xalqaro ilmiy manbalarda oila, qadriyat, modernizatsiya va barqarorlik tushunchalarining qo'llanish xususiyatlari o'rganildi.

Madaniy-g'oyaviy interpretatsiya esa qadriyatlarning falsafiy mazmunini ochib berishga, ularning oila mustahkamligiga ta'sirini konseptual darajada tushuntirishga xizmat qildi.

Tadqiqot ma'lumot bazasi sifatida 2015–2024-yillar oralig'ida Scopus, SpringerLink, va Google Scholar bazalarida e'lon qilingan maqolalar, shuningdek, O'zbekiston ijtimoiy-falsafiy maktabi vakillari (Karimov, Yuldasheva, Kadirova va boshqalar)ning ilmiy ishlari tahlil qilindi. Ma'lumotlar tematik guruhlariga ajratilib, ularning o'zaro mantiqiy bog'liqligi asosida konseptual xarita (conceptual framework) ishlab chiqildi.

Tadqiqotda sifatli (qualitative) yondashuv ustuvor bo'lib, asosiy e'tibor g'oyaviy jarayonlar, qadriyatlar tizimi va ijtimoiy ong o'zgarishlariga qaratildi. Shu sababli, natijalar

empirik statistik tahlil emas, balki falsafiy-hissiy (hermenevtik) tushuntirish doirasida talqin qilindi. Bunday yondashuv oila barqarorligini nafaqat ijtimoiy hodisa, balki insoniy va ma'naviy fenomen sifatida anglash imkonini beradi.

Natija va tahlil. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oila barqarorligini ta'minlash jarayonida an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy talablar o'rtasida murakkab va ko'p qatlamli o'zaro ta'sir mavjud. Tadqiqot asosida aniqlanishicha:

1. An'anaviy qadriyatlarning roli: O'zbek jamiyatida oilaning mustahkamligida eng asosiy omillar sifatida hurmat, sadoqat, ota-ona mas'uliyati, avlodlar davomiyligi va jamoaviylik qadriyatlari ajralmas ahamiyatga ega. Ushbu qadriyatlar nafaqat oilaviy munosabatlarni tartibga soladi, balki ijtimoiy birdamlik va ma'naviy barqarorlikni ham ta'minlaydi. Shu bilan birga, tadqiqot ko'rsatdi ki, an'anaviy qadriyatlar zamonaviy sharoitga moslashmagan hollarda, oilada konfliktlar va nizolar yuzaga kelishi mumkin.

2. Zamonaviy talablarning ta'siri: Texnologik taraqqiyot, urbanizatsiya, individualizm va gender tengligi kabi omillar oilaning an'anaviy funktsiyalarini qayta talqin qilishga majbur qilmoqda. Shu sababli, oilalarda yangi ijtimoiy rollar, qaror qabul qilishdagi mustaqillik va shaxsiy erkinlik o'sishi kuzatiladi. Bu jarayon oilaning barqarorligini tahlikaga solishi mumkin, agar qadriyatlar tizimi moslashmagan bo'lsa.

3. Qadriyatlar va zamonaviy talablar o'rtasidagi muvozanat: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, oila barqarorligini saqlash uchun an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy talablar uyg'unlashtirilishi zarur. Misol uchun, ota-ona hurmati va bolalarning shaxsiy erkinligini uyg'unlashtirish, avlodlar davomiyligi tamoyili bilan gender tengligini muvofiqlashtirish oilaning barqarorligini oshiradi. Shu nuqtai nazardan, oilani modernizatsiya qilish jarayoni qadriyatlar transformatsiyasi bilan chambarchas bog'liq.

4. Falsafiy-ijtimoiy tahlil: Oila barqarorligini shunchaki ijtimoiy yoki iqtisodiy parametrlar bilan izohlash yetarli emas. Tadqiqot ko'rsatdi ki, falsafiy va ma'naviy yondashuv oilaning mustahkamligini tushunishda muhim rol o'ynaydi. An'anaviy qadriyatlar oilani ijtimoiy tuzilma sifatida emas, balki ma'naviy, axloqiy va hissiy tizim sifatida ham anglash imkonini beradi.

Muhim xulosalar:

Oila barqarorligi an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy talablarning uyg'unlashuvidan mustahkamlanadi.

An'anaviy qadriyatlar transformatsiyaga uchramasa, zamonaviy ijtimoiy talablar oilaviy nizolarga olib kelishi mumkin.

Falsafiy yondashuv oilaning barqarorligini nafaqat ijtimoiy, balki ma'naviy va axloqiy mezonlar bilan baholash imkonini beradi.

Shu tarzda, tadqiqot oilani XXI asr sharoitida barqarorligini ta'minlash uchun an'anaviy qadriyatlarni saqlash va zamonaviy ijtimoiy talablar bilan uyg'unlashtirish zarurligini ilmiy asos bilan ko'rsatadi.

Xulosa va tavsiyalar. Ushbu tadqiqot oila barqarorligini ta'minlashda an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy talablar o'rtasidagi murakkab bog'liqlikni falsafiy va ijtimoiy nuqtai nazardan tahlil qildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, XXI asr sharoitida oilaning barqarorligi nafaqat ijtimoiy va iqtisodiy omillarga, balki qadriyatlar tizimi va ma'naviy-hissiy uyg'unlikka ham bog'liq.

Tadqiqotning asosiy xulosalari quyidagilar:

An'anaviy qadriyatlarning ahamiyati: hurmat, sadoqat, ota-ona mas'uliyati, jamoaviylik va avlodlar davomiyligi oilaning mustahkamligini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi.

Zamonaviy talablar ta'siri: individualizm, gender tengligi, texnologik taraqqiyot va urbanizatsiya oilaning an'anaviy strukturasi bilan ziddiyatga kirishi mumkin.

Muvozanat va integratsiya zarurati: an'anaviy qadriyatlar va zamonaviy ijtimoiy talablar uyg'unlashtirilgan holda oilaning barqarorligini oshiradi.

Falsafiy yondashuvning ahamiyati: oilani nafaqat ijtimoiy institut, balki axloqiy-ma'naviy tizim sifatida anglash oilaning barqarorligini tushunish va qo'llab-quvvatlash imkonini beradi.

Tavsiyalar:

Amaliy tavsiyalar: oilaviy tarbiyaga e'tibor qaratish, an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy sharoitga moslashtirish, ota-onalar va bolalar o'rtasida muvozanatli qaror qabul qilish mexanizmlarini rivojlantirish.

Ta'lim va siyosat sohasida: oilaviy qadriyatlar bo'yicha seminarlar, ma'naviy-ma'rifiy dasturlar va jamiyatda qadriyatlarni uyg'unlashtirishga yo'naltirilgan siyosiy tashabbuslarni kuchaytirish.

Ilmiy va tadqiqot tavsiyalari: kelgusida oilaviy barqarorlikni tadqiq etishda empirik ma'lumotlar bilan falsafiy tahlilni uyg'unlashtirish, shuningdek, qadriyatlar transformatsiyasining regional va global tendensiyalarini o'rganish.

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, oilani barqaror saqlash va rivojlantirishda an'anaviy qadriyatlarni zamonaviy ijtimoiy talablar bilan uyg'unlashtirish asosiy yo'nalish sifatida qabul qilinishi kerak. Natijada, bu nafaqat oilaning, balki jamiyatning ijtimoiy va ma'naviy barqarorligini ham ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimova G.A. Oila ma'naviy muhiti barqarorligida ota burchi va mas'uliyati (ijtimoiy-falsafiy tahlil) diss. avtoreferati. – Toshkent.: "Tipograff MCHJ", 2025. –B.17.
2. Karimova G.A. Oiladagi ijtimoiy-ma'naviy muhitning farzand tarbiyasiga ta'siri. FarDU. ilmiy xabarlar № 5. – Farg'ona.: 2023 – B.95.
3. Фромм Э. Инсон қалби. Унинг эзгулик ва ёвузликка бўлган лаёқати. Тошкент: Ўзбекистон. 2016. –Б.40.
4. Абсатторов, Б. М. (2022). Тасаввуф–ўз-ўзини такомиллаштириш ва ҳақиқатни билиш йўли сифатида. *Gospodarka i Innowacje*, 30, 167-173.
5. Mamarasulovich, Absattorov B., and Tashmurodov M. I. O'G'Li. "Genetic Markers and Evolutionary Manifestations of the "Nafs" Concept." *World Bulletin of Social Sciences*, vol. 29, 6 Dec. 2023, pp. 16-19